

ENERJİDE MEVCUT DURUM ve GELECEK

Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi (DEK-TMK) "Enerji Raporu-2011" çalışmasını "Enerjide Mevcut Durum ve Gelecek" başlıklı paneli de kapsayan bir etkinlikle birlikte kamuoyuna sundu. Panele katılan EMO Enerji Birim Koordinatörü Olgun Sakarya, enerji alanında izlenen politikaların kamu yararıyla örtüşmediğini, hedeflerle uygulamanın birbirini tutmadığını rakamlarla ortaya koydu. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Metin Kilci, etkinlik kapsamında yaptığı konuşmada nükleer konusunda dünyada yaşanan gelişmeleri aktarırken kendi kendini yalanladı. Fukushima sonrasında nükleer santraller konusunda dünyada radikal kararlar alındığını ifade eden Kilci, konuşmasının ilerleyen bölümünde Türkiye'deki nükleer enerji politikasını savunurken, bu kez Fukushima'dan önce karar almış olan Almanya dışında ülkelerin radikal bir nükleer enerji politikası değişikliğine gitmediklerini söyledi.

DEK-TMK, yıl içinde meydana gelen gelişmelerin 2012 ve diğer yıllara olan etkilerini incelediği raporu, 28 Aralık 2011 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Konferans Salonu'nda düzenlenen toplantıyla tanıtıldı. Etkinliğin açılışında konuşan DEK-TMK Yönetim Kurulu Başkanı Süreyya Yücel Özden, 2011'e damgasını vuran Fukushima Felaketi ve Ortadoğu'daki gelişmelerden söz ederken, "Güvenilir kaynaklara dayalı çevreye duyarlı enerji sektörüne sahip olmak istiyorsak hepimiz olaylardan ders çıkarmalıyız" diye konuştu. Özden, dışa bağımlılık ve iklim değişikliği

sorunlarına dikkat çekerek, atılacak adımların çok iyi seçilmesi gerektiğinin altını çizdi.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Metin Kilci, dünyanın bugün benzeri görülmeyen belirsizliklerle karşı karşıya olduğunu, küresel ekonomideki toparlanmanın hızının enerji beklentilerinin anahtarını da elinde tuttuğunu söyledi. Kilci, arz güvenliğinin dış politika, ulusal güvenlik ile birlikte telaffuz edilir noktaya geldiğine dikkat çekti. Jeopolitik açıdan petrol rezervlerinin yüzde 65'ine, doğal gaz rezervlerinin yüzde 71'ine sahip bölgenin komşusu konumunda olan Türkiye'nin enerji kaynakları açısından en zengin ülkeler ile tüketici pazarlar arasında doğal köprü olduğunu kaydeden Kilci, Türkiye'nin hem kendi hem de ittifak içinde olduğu ülkelerin enerji ihtiyacı için uğraştığını anlattı. Kilci, arz güvenliğinin sadece arz kaynakları ile sınırlı olmadığını, yol güvenliğini de kapsadığını belirtti.

Enerji Bakanlığı Müsteşarı, Türkiye'nin enerjideki bağımlılığından ve cari açık içindeki payından söz ederken, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Aslında bu bir suç da değil. Tabii kaynaklarımız yeterli değilse başka ülkelere karşılamak zorundayız. Elbette yerli kaynaklara öncelik vermek zorundayız. Fosil yakıt önceliği dünyada bir şekilde devam edecek. Ancak birtakım alternatiflerin ortaya çıkmasıyla belki artış hızında azalma söz konusu olabilir" diye konuştu. Petrolün yanı sıra Fukushima sonrası Almanya'nın baskısını çektiği bazı ülkelerin nükleer enerji politikalarını

Obahan Obaoglu, Olgun Sakarya

radikal bir biçimde değiştirmeye başlamasıyla doğalgazın önemini giderek artırması, doğalgazın altın çağını yaşaması, nükleer enerji ile yenilenebilir enerji kaynaklarında da artışlar olması bekleniyor.”

Doğalgazın öneminin artışı konusunda nükleer enerji politikalarını Almanya ve bazı ülkelerin “radikal şekilde” değiştirmesiyle açıklayan Kilci, konuşmasının ilerleyen bölümünde Türkiye’de nükleer enerji politikalarını savunurken, bu sefer ülkelerin radikal bir şekilde politikalarını değiştirmediklerini ileri sürdü. Türkiye’nin nükleer enerji konusunda geç kaldığı görüşünü dile getiren Kilci, şu anda hızlı mesafe alındığını, önümüzdeki yıllarda nükleer santralin inşasının yükseldiğinin görüleceğini belirterek, şöyle konuştu:

“Nükleer santrale uygun her bölgesinde mümkün olduğunca fazla nükleer santral ihtiyacı olduğunu kimse göz ardı edemez. Almanya dışında, ki bu kazadan çok önce alınmış bir karardır, hiçbir ülke nükleer politikalarını radikal bir şekilde değiştirecek bir karar almamıştır. Bizim yaptığımız işe inanarak hareket etmemiz önemli. Ekonomik ömrünü tamamlayanların kapatılmasını biz de destekliyoruz. Ama güvenli teknolojilerle nükleer santraller yapılmalı. Bugün yapmazsak yarın daha yüksek maliyetle yapmak zorunda kalacağız.”

Kilci, son 10 yılda küresel enerjinin de neredeyse yarısını karşılayan kömürün önemini sürdüreceğini söyledi. “Yüksek miktardaki kömür rezervlerimizi değerlendirmekte geç kalmış bulunuyoruz. Bu konuda bir özelleştirme dile getirmek zorundayım. Başkalarının kirlettiği havanın bedelini bizim ödememiz bekleniyor. Bu hiç adil değil” diye konuşan Kilci, çevreye duyarlı olarak kömür konusunda yatırımların gerçekleştirilmesine çalışacaklarını söyledi.

Müsteşarın konuşmasının ardından DEK-TMK’nin Enerji Raporu 2011 her bölümü çalışmada görev üstlenen uzmanlar tarafından katılımcılara ayrıntılı olarak perdeye yansıtılan sunular eşliğinde aktarıldı. Raporla birlikte, enerji alanı her boyutuyla teknik olarak rakamlarla masaya yatırılırken, öneriler de sıralandı. Raporun sunumunun ardından, rakamsal verilerin tekrarından kaçınılması amacıyla “Enerjide Mevcut Durum ve Gelecek” başlıklı panel DEK-TMK Başkanı Süreyya Yücel Özden’in soru-yanıt şeklinde yürüttüğü tartışma ortamı içerisinde gerçekleştirildi. Hidroelektrik Santralleri Sanayi İşadamları Derneği Sekreter Üyesi Dr. Atilla Akalın, Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği (TÜREB) Başkanı Mustafa Serdar Ataseven, Elektrik Üreticileri Derneği (EÜD) Müdürü Obahan Obaoğlu ve EMO Enerji Birim Koordinatörü Olgun Sakarya katıldı.

Süreyya Yücel Özden’in “Türkiye’nin izlediği enerji politikası nedir? Türkiye’nin ne yapması gerekir? PMUM’da fiyatlar birden 16 kuruştan 30 kuruşa sıçıyor. Öyle kritik noktadayız ki... Ucuz enerji nasıl salanabilir?” sorusu çerçevesinde katılımcılar panel akışı içerisinde özetle şu görüşleri dile getirdiler:

‘Elektrikte Borsayı Tekrar Gözden Geçirmeliyiz’

Dr. Atilla Akalın: Yenilenebilir enerji kaynaklarının iletimi konusundaki anlayışı revize etmek durumundayız. PMUM’daki (Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezi) olayın enerji ile ilgili olduğunu sanmıyorum. Borsa haline getirirseniz buna katlanmak zorundasınız. Bence borsa haline getirilmesini tekrar gözden geçirmeliyiz. Sistem açık değil. Kapalı olması birilerinin para kazanmasına ya da kaybetmesine yol açıyor. Şeffaf bir yapıya PMUM kavuşturulmalı. Üreticiler eşit şekilde bilgilendirilmeli. En çok enerji mevzuatı değiştiren ülkeyiz. Enerji hukuk, hakim, savcı ile yürütülecek konu değil. İlk kurulması gereken ihtisas mahkemesi enerji mahkemeleri. Adaletin olmadığı yerde borsayı da enerjiyi de yönetemezsiniz.

Beklenti olarak ucuz enerjiyi beklemenin doğru olmadığını düşünüyorum. Hep kapasite kuruluş, işletme bedeli olarak enerji maliyetine bakıyoruz. Bir de toplumsal maliyetler var. Toplumsal maliyetleri vergi olarak enerji fiyatlarına bindirirsek bu konuyu çözmek mümkün olmaz.

Kömür, HES, jeotermal dahil yüzde 100 kaynaklarımızı kullansak dahi 2020 için yüzde 50’den fazla öz kaynak kullanamıyoruz. 2040’da yüzde 28 yerli kaynak oluyor. Bunu böyle bilmek lazım.

‘En Başından Yanlış Yaptık’

Hep bir şeyi yanlış anladık; serbest piyasayı. Enerji ile ilgili bir konuda herkesin istediğini yapacağı ortamı düşünmememiz lazım. DSI’nin havza planlamasını yapıp, yatırım desenini ortaya koyup, EPDK’nın ona göre lisans vereceği yapının sağlanması lazımdı. EPDK ben istediğim lisansı veririm mantığını bu desene göre yapamaz. Biz en baştan yanlış yaptık. Doğalgazı kullanacağım deyip, 2010’da şu kadar, 2020’de bu kadar diyecekti. Buna göre EPDK lisans verecekti.

‘Avrupa’nın En Büyük Rüzgar Pazarıyız’

Mustafa Serdar Ataseven: Enerjinin yüzde 2-3’ünü rüzgardan karşılıyoruz. Bu da TRT’nin payına tekabül ediyor. Avrupa rüzgar potansiyelini büyük ölçüde kullanmış durumda. Bu nedenle ülkemiz Avrupa’nın en büyük rüzgar pazarı. Yol haritası çalışmamızı mart ayında kamuoyuna sunmayı düşünüyoruz.

Yüzde 70’ler oranında dışarıya bağımlıyız. Kaynağı çeşitlendirmemiz lazım. Önemli olan bu konu için atılacak adımlar. Çevreci, çevreyi koruyan yenilenebilir enerji kaynakları kanunu için somut adımlar atılmalı. Adımlar atılmaya çalışılıyor, ama uygulamaya geçirilmiyor.

'İzlenen Politikalar Kamu Yararıyla Örtüşmüyor'

Olgun Sakarya: 4628 sayılı Yasa ile yeni bir enerji dönemine girildi. Kamu yatırılmadan el çektirildi, arındırıldı. Bir lisanslama sürecidir aldı başını gidiyor. Bu yapı içerisinde bugün itibarıyla 1764 şirket faaliyet yürütüyor. Bu şirketlerin her birinin öncelikleri, o faaliyete bakış açıları, beklentileri farklı. Bunları koymamız, ulusal çıkar ve kamu yararını da gözetmeniz lazım. Biz EMO olarak izlenen politikaların kamu yararı ile örtüşmediğini düşünüyoruz.

'Hedefle Uygulama Birbirini Tutmuyor'

2010 sonu itibarıyla yüzde 54.4 ithal kaynak bağımlı-sınız. Doğalgazın payı yüzde 46.5. Bu 90'larda yüzde 20'lerde iken 2008'de pik yapmış, yüzde 49.7 olmuş. Lisansların devreye girmesiyle elektrik üretiminde doğalgazın payının 200 milyar kilovat saate ulaşması hayal değil. Verilen lisanslarda doğalgaza dayalı bağımlılık anlayışı aynı devam ediyor. 2490 megavatlık uygun bulunan proje var. Bir de inceleme ve değerlendirmeye alınan ve itiraz süresini bekleyen yaklaşık 21 bin megavat başvuru var. Bunlar da lisanslama sürecine girince bağımlılığın boyutunu tahmin edin. 406.5 milyar kilovat saatlik talep senaryosu üzerinden 2020'ye kadar doğalgazlı santrallerle kendimizi idare edeceğiz görünüyor. Arz Güvenliği Strateji Belgesi'nde 2023'e kadar hidroelektrik santrallerinde potansiyelin tamamı, rüzgarda 20 bin megavat kurulu güce ulaşılması, jeotermalde 600 megavatlık potansiyelin tamamının kullanılması, güneşten azami ölçüde yararlanılması, doğalgazın payının yüzde 30'un altına indirilmesi hedefleniyor. Biraz evvelki tablodan bu sonucu almak tabii ki mümkün değil. Siyasi irade bir hedef koyuyor. EPDK ya ben bildiğimi yaparım diyor ya da siyaset kurumu kendi hedefine inanmıyor, EPDK'ya

sen bildiğin gibi yap diyor. Ciddi anlamda bürokraside eşgüdüm sorunu var.

Şirketlerle Uzlaşma Mümkün Değil

1764 şirket var. Mevzuat değişikliği yapılırken birinin lehine olan, diğerinin aleyhine olacaktır. EMO'dan da yasa değişikliği ile ilgili görüş istenmedi. Bizden yazılı bir görüş istendiğine şahit olmadık.

'Serbest Piyasaya Tam Olarak Geçemedik'

Obahan Obaoglu: Serbest piyasa yapısına tam anlamıyla geçildiğini söylemek mümkün değil. Kamunun payı birden bire tabii ki sıfıra inemez. Sistem dönüşümü uzun zaman alan bir süreçtir. Yine de sürecin yeteri kadar hızla yürümediğini tespit ediyorum. 10 yıllık süreç kısa değil. Özel sektörün hala payı yüzde 35. Son 10 yılda çok önemli yasa, yönetmelik, tebliğler yürürlüğe girdi. Böylesi dinamik bir piyasada mevzuat değişikliği elbette olacaktır. Ancak bu değişiklikler bir plan dahilinde sektörün yeterince görüşü alınıp, birbirleriyle uyumu gözetilerek gerçekleştirilmeli.

'Özel Sektör Karar Mekanizmalarına Yeterince Giremiyor'

Yatırım yapıp riski üstlenen sektör karar alma mekanizmalarına katılım sürecinde zorlanıyor. Özel sektör-kamu diyalog yapılanmasını kurabilmiş değiliz. 4628 sayılı Yasa'da değişiklik çalışmaları yapılıyor. Özel sektör olarak haberimiz yok, taslağı alabilmiş değiliz. Serbest piyasa derken herkesin istediği gibi hareket ettiği piyasa yapısı değil. Piyasadaki çerçeveyi çizmek en önemli unsur. Devletçi mekanizmanın da kamu yararına çalışmadığını görmüş olduk. Evet, serbest piyasa. Vazgeçilmez unsur rekabetçilik. Düzenleyici denetleyici kurumların rekabeti koruyor olması bu noktada çok önemli. ◀

Dr. Atilla Akalın, Mustafa Serdar Ataseven, Süreyya Yücel Özden, Obahan Obaoglu, Olgun Sakarya